
Teoria Bascoibera

Autor:

Data de publicació: 28-04-2022

El basc al llarg de la seva història, ha anat acumulant i ampliant lèxic en funció dels pobles amb què contactaven els bascos, conservant aquests termes, en la majoria dels casos, tal com es van prendre d'aquells idiomes. És molt significatiu que paraules que es troben en jeroglífics de les piràmides d'Egipte o en la parla dels tuaregs saharis, puguin escoltar-se diàriament en la parla de qualsevol bascoparlant. A través de la teoria de l'expansió protobasca posterior a l'última gran glaciació podria explicar-se aquest vocabulari semblant en funció d'emigracions de protobascos cap al Magrib. Alguns lingüistes sostenen que aquestes similituds són degudes a la relació secular amb un poble preindoeuropeu, de possible origen africà i amb presència a la península més recent que la basca, els ibers. Un poble que va tenir contacte a través del Mediterrani amb diferents pobles d'Àfrica i d'Europa. A través de les seves relacions comercials amb aquests, van adquirir termes que posteriorment passarien a formar part del basc fruit del veïnat amb els ibers.

La relació més estreta es va donar en l'època prerromana, concretament a Catalunya i a la ribera de l'Ebre, on es podien trobar tant poblats de parla èuscara com a ibera. Alguns lingüistes per les similituds en la fonètica i en les paraules, van considerar erròniament que el basc i l'iber eren el mateix idioma. Una hipòtesi falsa atès que encara que la sintaxi i la gramàtica semblen similars, mentre els noms de persona i déus en aquità (basc arcaic de la zona aquitana) de l'època romana, que es troben intercalats en textos escrits en llatí procedents d'Aquitània, han pogut ser traduïts en una quarta part gràcies al basc actual. Els textos en llengua ibera de la mateixa època, al contrari, només han pogut ser traduïts en una mínima part, en funció del vocabulari que per segles de convivència el basc i l'iber es van intercanviar.

Hi ha molta controvèrsia entorn de si els ibers eren un poble homogeni o si la llengua ibera era parlada en tot el Mediterrani peninsular i part del francès. Les noves teories que es manegen en l'actualitat indiquen que, els pobles prerromans de la península que van ser englobats dins del grup ibèric, eren molt diferents entre si i no compartien molts trets en comú. La llengua ibera, per tant, seria la pròpia d'un poble ibèric, possiblement mediterrani, que més desenvolupament va aconseguir política i comercialment sent la seva llengua utilitzada pels diferents pobles de la zona per comunicar-se. Per tant, la llengua ibera no seria més que una lingua franca que amb l'arribada dels romans seria substituïda pel llatí.

L'iber era una llengua aglutinant i sembla que posseïa el mateix ordre de les paraules en la frase que el basc. Les paraules tenen així mateix un aspecte semblant però les vertaderes correspondències semblen ser molt poques, la qual cosa impedeix la traduïbilitat de l'ibèric pel basc. Posseïa una fonètica molt semblant a la basca: tenia les cinc vocals estàndard i els seus diftongs semblen ser ai, ei, oi, ui, au, eu, iu. En l'últim d'aquests la i inicial pot en realitat tenir caràcter de semivocal i pronunciar-se yu. En canvi, l'altra semivocal, una u entre dues vocals, a penes es troba fora d'algun préstec sent així molt difícil de trobar, el mateix que succeïa en basc arcaic. Les consonants que amb les dades que posseïm possiblement posseïa l'iber són les següents:

Fortes / sordes

(p) t k S mb ll-lt rr (R)

Febles / sonores

b d g s n l r

L'iber no posseïa el so /h/ molt abundant en el basc arcaic, d'aquesta manera diferenciem quins són antropònims o topònims ibers dels èuscars. La p possiblement seria una variant de la pronunciació de la /b/. La erra simple o fort mai apareixen al principi de paraula com en basc, afegint-se una vocal protètica (/a/) igual que en basc. No hi havia en ibèric síl·labes com bla, tre, klo, etc., absents igualment en basc arcaic, però en canvi molt freqüents en les llengües indoeuropees. Els noms dels ibers eren compostos, com els dels grecs, hebreus i germànics; però a diferència dels llatins que eren breus i faltats de significat. Els noms bascos de persona són simples o a vegades derivats [a través de sufixos afegits a la paraula que volen qualificar. Uns sufixos que es poden traduir fàcilment a través del basc actual (-ko, -tar, -txo...)], els noms compostos són poc abundants; si bé aquesta composició és molt comuna en els noms de déus bascos.

IbèricBascCatalà

Iliberris
Hiri berri
Ciutat nova

Mbi
Ni
Jo

Salir
Zilar
En ibèric significava diners, en basc significa argent

Bios

Bihotz
Cor

Biskar
Bizkar
Esquena

Biur
Bihur
Torçut

Ildun
Ilun
Fosc

Beles
Beltz
Negre

Itirbikis-en
Gorkaren

De Itirbikis (nom ibèric de persona), de Gorka. Utilització de la mateixa desinència per al genitiu. Encara que alguns investigadors consideren que el genitiu basc -en en protobasc era -e

Arse(etar)
Bilbo(tar)

Utilització de la mateixa desinència per construir els gentilicis

La raó de part aquestes similituds, és molt possible que es deguin al fet que la llengua que va fer de substrat lingüístic i que es va trobar en arribar al seu assentament definitiu el grup humà que posteriorment donaria lloc al poble iber, no era una altra que la llengua protobasca. D'aquesta manera l'origen del poble iber es trobaria al Mediterrani català o francès; i al mateix temps, es podria establir un paral·lelisme entre l'espanyol i l'iber, però amb dos mil anys de diferència. L'espanyol i l'iber compartien el substrat basc però igual que l'espanyol i el basc no posseeixen un origen comú, l'iber i el basc tampoc.